

Asia: VN/31820/2023

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö TE-palvelut 2024 - asetuskokonaisuudesta

Lausunnonantajan lausunto

Asetus 1: Valtioneuvoston asetus julkisista työvoimapalveluista

Esityksen mukaan työllisyysuunnitelman ja sitä korvaavan suunnitelman rakenne vastaisi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun valtioneuvoston 4 §:ssä säädettyä. Korvaavalla suunnitelmalla tarkoitettaisiin mm. työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetussa laissa (381/2023, jäljempänä tym-laki) tarkoitettua monialaista työllistymissuunnitelmaa. 1.1.2025 voimaan tulevan tym-lain 4 §:n 2 momentin mukaan työvoimaviranomainen, hyvinvointialue ja työtön laativat yhdessä monialaisen työllistymissuunnitelman palvelutarpeen arvioinnin perusteella. Kansaneläkelaitos osallistuu suunnitelman laatimiseen, kun työttömän palvelutarve edellyttää Kansaneläkelaitoksen kuntoutuspalveluja.

Työllistymissuunnitelma muodostuisi esityksen mukaan kahdesta osiosta, joista kartoitusosioon merkittäisiin työnhakijan tilanteen yhteenveto sekä arvio palvelutarpeesta ja toimintasuunnitelmaosioon kirjattaisiin yhdessä työnhakijan kanssa sovitut yksilöidyt toimet ja palvelut tavoitteen saavuttamiseksi. Lisäksi toimintasuunnitelmaosioon merkittäisiin sovittujen toimien ja palveluiden aikataulut sekä suunnitelman seurantatapa.

Vantaan kaupungin mukaan monialainen palvelutarpeen arviointi ja sen pohjalta laadittava monialainen työllistymissuunnitelma olisi perusteltua laatia erillisinä asiakirjoina. Muutoin on olemassa riski, että palvelutarpeen arviointi jää työnhakijan todellisiin palvelutarpeisiin nähden liian ohueksi pääpainon monialaisessa työllistymissuunnitelmassa ollessa toimintasuunnitelmassa. Se vastaisi paremmin myös tym-lain 4 §:n 2 momentin sanamuotoa: ”laativat yhdessä monialaisen työllistymissuunnitelman palvelutarpeen arvioinnin perusteella”.

Ehdotus, jonka mukaan työllistymissuunnitelma ja sitä korvaava suunnitelma voitaisiin hyväksyä puhelin- tai videokeskustelun aikana ja myös muita vastaavia tapoja käyttämällä, on kannatettava. Dynaamiset hyväksymistavat edistävät palveluprosessin sujuvuutta ja työnhakuvelvollisuuden nopeaa toimeenpanoa.

Asetus 2: Valtioneuvoston asetus työvoimapalveluiden ohjauksesta

Vantaan kaupungin mukaan kuntaedustusta tulisi vahvistaa merkittävästi valtakunnallisessa neuvottelukunnassa ja huomioida sen kokoonpanossa paremmin pääkaupunkiseutujen kaupunkien sekä muiden suurten kaupunkien merkitys valtakunnallisen elinvoiman tuottajina. Mainitussa neuvottelukunnassa ehdotetaan olevan enintään seitsemän kuntien edustajaa siten, että he edustaisivat eri kokoisia kuntia maantieteellisesti ja kielellisesti kattavasti. Esitöissä ei ole lainkaan perusteltu sitä, mihin mainittu ”enintään seitsemän kuntien edustajaa” perustuu.

Säännöskohtaisissa perusteluissa vain todetaan, että kunnat voisivat keskenään ratkaista, miten ne katsovat edustuksen toteutuvan parhaiten ja voisivat esimerkiksi harkita, antavatko ne edustuksessaan painoarvoa erilaisille työvoimapalveluiden järjestämiskäytännöille. Sen sijaan valtionhallinnolla olisi neuvottelukunnassa määrällisesti kuntia vahvempi edustajisto: TEM (2), VM (2), STM (1), OKM (1), KEHA (1), ELY (1), AVI (1). Puheenjohtajan ehdotetaan tulevan TEM:stä.

Huomion arvoista on myös, että esitysluonnos työllisyyden edistämisen valtakunnalliseksi tavoitteeksi, josta neuvottelukuntaa kuultaisiin, valmisteltaisiin valtioneuvoston asetuksen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (asetusluonnos 3) 30 §:n mukaan työ- ja elinkeinoministeriön ja kehittämiskeskuksen välisenä yhteistyönä.

Säännöskohtaisten perustelujen mukaan em. tahojen yhteistyöllä varmistettaisiin, että valtakunnallisille tavoitteille on joko olemassa tai kehitettävissä asianmukaiset seuranta- ja arviointivälineet ja -kohteet. Osana tavoitteiden valmistelua seurannan ja arvioinnin välineet ja kohteet tulisivat työllisyyden edistämisen valtakunnallisen neuvottelukunnan käsiteltäviksi. Vantaan kaupungin mukaan kunnat tulisi ottaa ehdotettua vahvemmin mukaan em. valmisteluyhteistyöhön KEHA:n ja TEM:n rinnalle.

Vantaan kaupunki kiinnittää huomiota, että asetustasolla ollaan nyt määrittelemässä ja konkretisoimassa merkittävää kuntiin kohdistuvaa valtionohjausta, mitä ei voi pitää ongelmattomana perustuslain 121 §:ssä turvatun kunnallisen itsehallinnon kannalta.

Ohjauskohteena olemisen sijasta kunnat tulisi nähdä ratkaisujen ja innovaatioiden luojina sekä tasaveroisina yhteistyö- ja suunnittelukumppaneina valtion kanssa.

Asetus 3: Valtioneuvoston asetus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Uudistetussa 30 §:ssä säädettäisiin, että KEHA-keskus ja TEM tekevät yhteistyötä valtakunnallisten työllisyyden edistämisen tavoitteiden valmistelussa. Koska työvoimapalveluiden järjestämisvastuu siirretään 1.1.2025 kunnille, joilla on paras ensikäden tieto asiakkaistaan, toimintaympäristöstään ja kuntaekosysteemistään, tulisi Vantaan kaupungin näkemyksen mukaan kuntien olla vahvemmin mukana em. tavoitteiden valmistelussa. Valtakunnallisia tavoitteita ei voi onnistuneesti valmistella ilman kuntanäkökulmaa.

Ehdotetun 30 a §:n mukaan KEHA-keskus tuottaisi tietoa ja asiantuntija-arvioita työvoimapalveluiden tuloksellisuudesta ja toimivuudesta. Käytännössä se tapahtuisi erilaisten mittaristojen avulla. Kunta- tai työllisyysaluekohtaisesti KEHA julkaisisi yleisessä tietoverkossa arvion, jossa esitettäisiin ainakin:

- 1) työvoimaviranomaisten toiminnan ja resursoinnin keskeiset tunnusluvut;
- 2) työvoimapalveluiden toimivuutta, käyttöä, saatavuutta, laatua ja vaikutuksia koskeva arvio;
- 3) työnhakija- ja työpaikkamäärien kehitystä ja koostumusta koskeva arvio;

4) työvoimapalveluiden järjestämiseen ja työvoimaviranomaisten työttömyysturvaan liittyvien lakisääteisten tehtävien toteutumista koskeva arvio;

KEHA-keskus voisi tuottaa lisäksi muuta tietoa ja asiantuntija-arvioita TEM:n pyynnöstä.

Vantaan kaupungin mukaan luotettavien tulosten saamiseksi tulisi mittaristoja kehittää säännönmukaisesti yhdessä kuntien kanssa ja mittaamisen tulisi kohdistua aidosti työllisyystoimien vaikuttavuuden arviointiin epäolennaisuuksien sijaan. Lisäksi KEHA-keskuksen tulisi ennen verkkojulkaisua saattaa julkaistavaksi suunnitellut tiedot kuntien kommentoitavaksi mahdollisten virheiden oikaisemista varten, koska julkistaminen voi aiheuttaa niille mainehaittaa sekä taloudellisia menetyksiä. KEHA-keskukselta edellytetään em. syyistä korostettua huolellisuutta tietojen julkaisemisessa.

Asetuksen voi todeta jättävän epäselväksi myös KEHA-keskuksen roolin monialaisessa yhteispalvelussa; ts. onko sen kautta tarjolla esimerkiksi koulutusta ja viestintää myös jatkossa.

Asetus 4: Valtioneuvoston asetus työllistymisen monialaisesta edistämisestä

Asetusluonnoksen 3 §:ää koskevissa säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että monialaisen tuen yhteistoimintamallia koskevassa yhteistyösopimuksessa tulee työvoimaviranomaisen, hyvinvointialueen ja Kansaneläkelaitoksen sopia riittävän määrän henkilöstöä osoittamiseksi monialaista yhteistyötä varten.

Näkemykset siitä, mikä on riittävä resurssi, voivat kuitenkin vaihdella suuresti. Käytännössä hyvinvointialueiden ja Kansaneläkelaitoksen osoittama puutteellinen resurssi voi estää yhteistyön toteutumisen tuloksellisesti vaarantaen asiakkaiden perusoikeudet. Osapuolista taloudellisen vastuun asiakkaan työttömyyden pitkittymisestä kantaa kuitenkin vain kunta. Olisikin perusteltua täsmentää asetuksessa, mitä ilmauksella ”riittävä määrä henkilöstöä” tarkoitetaan. Muuten on olemassa todellinen vaara, että hyvinvointialue ja Kela eivät osoita tarvittavaa määrää henkilöstöä monialaista yhteistyötä varten.

Asetus 5: Valtioneuvoston asetus työttömyysturvalain täytäntöönpanosta

-

Asetus 6: Työ- ja elinkeinoministeriön asetus työvoimapolitiittisen lausunnon antamisesta ja lausuntoon merkittävistä tiedoista

-

Asetus 7: Valtioneuvoston asetus aluehallintovirastoista annetun asetuksen 13 a §:n muuttamisesta

-

Isotalus Birgit
Vantaan kaupunki/sihteeristö